
9. Wybory do sejmiku Mazowsza w 2024 roku. Długi finał rozgrywki

DOI: 10.71433/2025.89.5.09

Jacek Wojnicki¹

Uniwersytet Warszawski

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).
Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Cytuj jako: Wojnicki J., *Wybory do sejmiku Mazowsza w 2024 roku. Długi finał rozgrywki*, [w:] R. Alber-ski, M. Cichosz, D. Szczepański (red.), *Gra o regiony 2024. Wybory do sejmików województw w Polsce*, Wałbrzych 2025, s. 114-127.

9.1. Wprowadzenie

Rozdział dotyczy ostatniej elekcji na poziomie sejmiku województwa na Mazowszu i jej konsekwencji politycznych dla regionalnej i ogólnokrajowej sceny politycznej. Należy w tym miejscu odnotować kilka odmienności kampanii samorządowej z wiosny 2024 r. na tle wcześniejszych elekcji władz lokalnych w Polsce po 1990 r. (ewentualnie po 1998 r.). Po pierwsze, ostatnia kadencja była znacznie dłuższa, i to w podwójnym – można rzec – wymiarze. Systemowo bowiem wydłużono nowelizacją z roku 2018 kadencję władz samorządowych na wszystkich szczeblach (począwszy od gminy, poprzez powiat aż do samorządowego województwa) z lat czterech do pięciu. Stanowiło to pośrednią rekompensatę (tak powszechnie bowiem ją traktowano) za ograniczenie możliwości sprawowania urzędu wójta, burmistrza oraz prezydenta miasta do dwóch kadencji (wcześniejsze regulacje nie stawiały w tym względzie żadnych ograniczeń). Po wtóre, w związku z nakładaniem się kampanii do wyborów parlamentarnych i samorządowych jesienią 2019 r. ówczesnie rządząca koalicja rządowa zdecydowała o przesunięciu wyborów samorządowych o kolejnych sześć miesięcy (na wiosnę 2024 r.). Zatem kadencja ustępujących władz samorządowych trwała aż pięć i pół roku (od jesieni 2018 r. do wiosny 2024 r.)². I wreszcie po trzecie, elekcje na poziomie krajowym, samorządowym

¹ ORCID: 0000-0002-4289-989X.

² Poprzedni taki przypadek miał miejsce w roku 1998 podczas przygotowywania i wdrażania reformy samorządowej przez rząd Jerzego Buzka. Wówczas termin wyborów samorządowych przypadał na czerwiec, ale w związku z opóźnieniami procedowania stosownych ustaw przesunięto je na 11 października, aby w jedną niedzielę wybierać rady samorządowe już na wszystkich trzech poziomach (gmin, powiatów oraz samorządowych województw). Ale w ówczesnych regulacjach kadencja rady uległa zakończeniu w pierwotnym terminie, a tylko organy wykonawcze pracowały cztery miesiące dłużej. Warto zauważyć, iż zastosowane rozwiązanie było powszechnie krytykowane jako pozbawiające rady możliwości wypełniania funkcji kontrolnej nad zarządami.

i europejskim ułożyły się w prawdziwy – żeby odnieść się do zwrotu rodem z języka sportowego – „trójskok”, przez co obawiano się znużenia elektoratu częstym (co kilka miesięcy) wzywaniem do urn wyborczych. No i po czwarte, nie trzeba dodawać, iż traktowano elekcje samorządowe (szczególnie na poziomie regionalnym) jako drugą turę wyborów parlamentarnych, która miała potwierdzać (albo i nie) tendencje na scenie politycznej zanotowane jesienią 2023 r.

9.2. Sytuacja polityczna w sejmiku w latach 2018–2024

Analizując sytuację polityczną na Mazowszu i w sejmiku wojewódzkim, należy odnotować, iż w ustępującej kadencji była ona dość stabilna. Co prawda, tuż po wyborach 2018 r. podjęto nieśmiało próby zgłoszenia kandydata na marszałka województwa ze strony Platformy Obywatelskiej (PO), ale warunkiem *sine qua non* tworzenia koalicji z udziałem Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL) był postulat reelekcji Adama Struzika jako przewodniczącego zarządu. I ostatecznie tak też się stało jesienią 2018 r., kiedy 19 listopada sformowano koalicję KO-PSL, a stosowne porozumienie koalicyjne sygnowali wiceprezes PSL Adam Struzik, lider PO na Mazowszu Andrzej Halicki oraz szefowa Klubu Nowoczesnej (wchodzącej w skład KO) Kamila Gasiuk-Pihowicz. Na progu kadencji 2018-2024 mozaika polityczna sejmiku kształtowała się w sposób następujący: 24 mandaty obsadził PiS, 18 mandatów – KO, osiem – PSL, a jeden radny reprezentował Bezpartyjnych Samorządowców. Polityczny skład zarządu kształtował się w proporcji 3:2 dla KO, przy czym PSL otrzymało prawo wskazania marszałka oraz członka zarządu województwa. W skład zarządu weszli ponadto w charakterze wicemarszałków Wiesław Raboszuk i Rafał Rajkowski oraz członków zarządu – Elżbieta Lanc i Janina Ewa Orzełowska³. Skład zarządu województwa odzwierciedlał jednocześnie mozaikę geograficzną: A. Struzik reprezentował Płock, W. Raboszuk – Warszawę, R. Rajkowski – Radom, a J. Orzełowska – Siedlce. Odnotujmy dla porządku, iż zarząd pracował przez całą kadencję w pierwotnym składzie osobowym.

Należy wskazać, iż kadencja 2018-2024 przypadła na dość dramatyczny i dynamiczny okres w najnowszych dziejach zarówno Polski, jak i samego Mazowsza. Ponad pięć lat kadencji upłynęło podczas rządów Zjednoczonej Prawicy i gabinetu Mateusza Morawieckiego. Dla zarządu województwa utożsamianego z głównymi ugrupowaniami opozycyjnymi wobec ówczesnej większości parlamentarnej oznaczało to liczne konflikty oraz spory. Do najważniejszych należy zaliczyć kwestie rozbudowy lotniska Modlin (samorząd województwa był w przedmiotowym zakresie blokowany przez udziałowców reprezentujących Skarb Państwa) oraz tzw. janosikowe, czyli podatek płacony przez najbogatsze województwa na rzecz słabszych i biedniejszych regionów. Marszałek nie negował istoty podatku, spór dotyczył proporcji i wymiaru obciążeń dla budżetu samorzą-

³ Por. Adam Struzik pozostaje marszałkiem województwa mazowieckiego, https://forumsamorzadowe.pl/aktualnosci/3243,0,,adam_struzik_pozostaje_marszalkiem_wojewodztwa_mazowieckiego.html [dostęp: 31.07.2024].

dowego województwa. Poza tym należy odnotować tak przełomowe w swoim wymiarze wydarzenia społeczno-polityczne, jak pandemia czy wojna rosyjsko-ukraińska oraz związany z tym napływ uchodźców z Ukrainy na ziemie polskie, w tym na obszar Mazowsza. Kwestie zakresu i form wsparcia dla uchodźców ze strony samorządu regionu budziły spory i wątpliwości radnych opozycyjnych klubów.

9.3. Charakterystyka podmiotów uczestniczących w wyborach w 2024 r.

Listy kandydatów w wyborach do sejmiku województwa na Mazowszu ostatecznie zgłosiło 12 ugrupowań. Należy wskazać, iż oprócz partii ogólnopolskich i ich koalicji, stowarzyszeń oraz mniejszych ugrupowań politycznych nie występowały na terenie województwa mazowieckiego ugrupowania regionalne i lokalne na poziomie elekcji sejmikowej. Warto zwrócić uwagę, iż sporą popularnością cieszyła się formuła koalicyjna partii politycznych, w której zdecydowali się wystąpić: Koalicja Obywatelska (razem z Nowoczesną, Zielonymi oraz Inicjatywą Polską – drobnym ugrupowaniem lewicowym), Trzecia Droga (sojusz zawarty pomiędzy PSL a ugrupowaniem Szymona Hołowni – Polska 2050, Lewica (sojusz mniejszych ugrupowań lewicowych skupionych wokół Nowej Lewicy – ugrupowania Włodzimierza Czarzastego). Z kolei drugie dominujące ugrupowanie polityczne na polskiej scenie politycznej – Prawo i Sprawiedliwość (PiS) – zgłosiło swoich kandydatów pod własnym szyldem (a nie np. Zjednoczonej Prawicy). Należy również odnotować mniejsze ugrupowania polityczne – Ruch Naprawy Polski, Normalny Kraj czy Samoobronę RP. Z formuły zgłaszania kandydatów do wyborów sejmikowych skorzystały również organizacje społeczne – Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy”, Związek Słowiański, Stowarzyszenie Obywatele i Sprawiedliwość. Warto również wskazać na Koalicję Samorządową OK Samorząd skupioną wokół działaczy samorządowych⁴ oraz koalicyjne *de facto*, ale zarejestrowane jako komitet wyborczy wyborców porozumienie Konfederacji i Bezpartyjnych Samorządowców.

Warto zatrzymać się pokrótce nad próbą tworzenia koalicji wokół Konfederacji i Bezpartyjnych Samorządowców (BS). Część środowiska samorządowego skupionego wokół BS sprzeciwiła się w sposób otwarty takiej strategii wyborczej, poprzez połączenie sił wyborczych z przywołanym ugrupowaniem politycznym. Dlatego szyld BS pojawił się w omawianej kampanii wyborczej dwukrotnie – i przy okazji koalicji z Konfederacją i odrębnie jako Stowarzyszenie Bezpartyjni Samorządowcy⁵.

⁴ Por. Wybory samorządowe 7 kwietnia 2024. Komitety. Województwo mazowieckie, <https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/pl/komitety> [dostęp: 31.07.2024].

⁵ Zob. K. Krzykowska, *Konfederacja i Bezpartyjni Samorządowcy idą wspólnie do wyborów samorządowych pod hasłem „Łączy nas wolność”*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/konfederacja-i-bezpartyjni-samorządowcy-ida-wspólnie-do-wyborow-samorządowych-pod> [dostęp: 31.07.2024]; *Bezpartyjni Samorządowcy kontra Konfederacja „Koalicja, która nie miała miejsca”*, <https://polskieradio24.pl/artykul/3337997,bezpartyjni-samorządowcy-kontra-konfederacja-koalicja-ktora-nie-miała-miejsca> [dostęp: 31.07.2024].

9.4. Polityka kadrowa ugrupowań

Analizując politykę kadrową poszczególnych ugrupowań politycznych, należy wskazać na kilka jej elementów. Ugrupowanie ogólnopolskie i największe stosowały odmienne strategie, czemu pomagały jesienne wybory parlamentarne, w których część znanych polityków (zasiadających wcześniej w Sejmie RP) nie uzyskało reelekcji. Szczególnie ten problem odnosił się do PiS, w mniejszym stopniu do PO czy Lewicy. I tak z list PiS do sejmiku na Mazowszu o mandat ubiegali się: byli parlamentarzyści warszawscy – Jarosław Krajewski, Paweł Lisiecki, były wiceminister w MSWiA Błażej Poboży, były wojewoda mazowiecki Zdzisław Sipiera. Z kolei PO postawiła na znanych samorządowców – burmistrzów dzielnic warszawskich – Ludwika Rakowskiego (Wilanów), Roberta Kempę (Ursynów), Krzysztofa Strzałkowskiego (Wola), Tomasza Kucharskiego (Praga Południe), oraz dodatkowo na byłą parlamentarzystkę z Warszawy (kadencja VI-VIII) – lekarkę Alicję Dąbrowską. Z list Trzeciej Drogi, konkretniej z kurii PSL, o mandaty radnych ubiegali się Adam Struzik (długoletni marszałek województwa), Grzegorz Benedyckiński (samorządowiec, burmistrz Grodziska Mazowieckiego) czy aktorka Dorota Stalińska. Natomiast z list Lewicy o mandat radnych ubiegali się dość znani samorządowcy – Paulina Piechna-Więckiewicz⁶.

Warto wskazać na dość wysoki stopień centralizacji decyzji personalnych (szczególnie dotyczy to tzw. miejsc biorących) w najważniejszych ugrupowaniach politycznych (kazuś PO, PiS czy Nowej Lewicy). Odnośnie do Trzeciej Drogi (TD) należy wskazać na odmienne strategie poszukiwania odpowiednich (tzn. rokujących na sukces) kandydatów. O ile w przypadku ludowców to osobiście Adam Struzik (w podwójnej roli – lidera regionalnych struktur Stronnictwa i urzędującego marszałka) zarezerwował sobie „ostatnie słowo” w kontekście kandydatów do sejmiku (budował w ten sposób wsparcie dla swojej kandydatury w nowej kadencji sejmiku), o tyle w Polsce 2050, która nie miała rozbudowanych struktur partyjnych, trwała *de facto* „łapanka” na kandydatów i wypełnianie list. Skarżyli się na to w otwartych rozmowach politycy i działacze PSL w trakcie procesu układania list.

W kontekście analizy płci kandydatów na radnych do sejmiku na Mazowszu należy wskazać, iż w przypadku największych ugrupowań (KO, PiS, TD, Lewica, Konfederacja w sojuszu z BS-KiBS) w dwóch okręgach kobiety otwierały listy wyborcze (TD oraz Lewica), natomiast w jednym okręgu kobiety umieszczono na pierwszych miejscach list wyborczych KO i KiBS. Tak wąską reprezentację kobiet należy uznać za fakt zaskakujący, szczególnie w aspekcie progresywnej narracji liderów PO oraz Lewicy. Warto odnotować, iż w PO jedyną kandydatką z „jedynek” była bliska współpracownica prezydenta Rafała Trzaskowskiego oraz szefowa sztabu. Także w lewicowej i progresywnej narracji działaczy Lewicy należy uznać powyższe dane za niewystarczający dowód „równościowej polityki” prowadzonej na listach. Natomiast w przypadku list zgłoszonych przez PiS tylko mężczyźni zajmowa-

⁶ Por. *Wybory samorządowe 7 kwietnia 2024*, <https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/pl/kandydaci?region=140000>, [dostęp: 31.07.2024].

li tzw. jedynki w okręgach do sejmiku. Lepsza sytuacja dla kobiet była obserwowana na „dwójkach” – w przypadku PiS, KO oraz KiBS – kobiety zajmowały miejsce drugie w okręgu, które *nota bene* wcale nie musiało okazywać się biorące. Dwie kobiety uplasowały się na miejscu nr 2 w okręgach sejmikowych w przypadku Trzeciej Drogi, natomiast aż cztery – na listach zgłoszonych przez Lewicę⁷.

9.5. Przebieg kampanii

Kampania wyborcza głównych ugrupowań politycznych była dość silnie scentralizowana. Uwaga powyższa w równym stopniu odnosiła się do PO, PiS, TD czy Lewicy. Główną formą prowadzenia kampanii przez przywołane ugrupowania polityczne była organizacja konwencji partyjnych z udziałem liderów i najbardziej rozpoznawalnych polityków w kolejnych miastach (przeważnie wojewódzkich, ale nie tylko). Dokonajmy zatem – pobieżnego z natury rzeczy – przeglądu konwentykli partyjnych z lutego i marca 2024 r.

„Należy odbudować samorząd i zakończyć erę populizmu PiS; czas na erę renesansu samorządu” – mówił 2 lutego 2024 r. podczas konwencji samorządowej PO w Piasecznie wiceszef PO, prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski. Zapewnił zebranych, że wygrana „Koalicji 15 Października” w wyborach samorządowych zagwarantuje dobrą współpracę regionów z rządem. W swoim przemówieniu Trzaskowski podkreślał, że wybory parlamentarne 15 października 2023 r. były pierwszym krokiem do odbudowy demokracji, praworządności, a także samorządu, który – jak ocenił – przez ostatnie osiem lat był niszczone. „To jest niesłychanie istotne, żebyśmy samorząd odbudowali, żeby ta era renesansu samorządu mogła się przełożyć po prostu na to, że decyzje będą podejmowane jak najbliżej obywateli, że one będą po prostu bardzo konkretne” – mówił polityk PO⁸.

„Jesteśmy na «tak» dla rozwoju, jesteśmy na «tak» dla budowania, jesteśmy na «tak» dla wszystkiego, co tworzy naszą dobrą przyszłość; i wzywamy wszystkich, by byli na «tak»” – mówił z kolei prezes PiS Jarosław Kaczyński podczas lutowej konwencji samorządowej tego ugrupowania. 2 lutego 2024 r. w podwarszawskich Szeligach zorganizowana została konwencja samorządowa PiS. Lider ugrupowania Jarosław Kaczyński podczas wystąpienia ocenił, że od 13 grudnia 2023 r. (data powstania gabinetu Donalda Tuska) mamy do czynienia z rządem, który nieustannie mówi „nie”, „A Polska potrzebuje być na «tak». My wszyscy powinniśmy być na «tak» – powiedział. „My musimy być na «tak» dla inwestycji, na «tak» dla rozbudowy tego wszystkiego, co zostało już podjęte. Na «tak» dla różnego rodzaju innowacji, na «tak» przede wszystkim dla rozwoju” – kontynuował J. Kaczyński⁹.

2 kwietnia 2024 r. politycy PiS zorganizowali miting przed zbliżającymi się wyborami samorządowymi na granicy Legionowa i gminy Wieliszew. Mariusz Błaszczak przypomi-

⁷ Por. Wybory samorządowe 7 kwietnia 2024, <https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/pl/kandydaci?region=140000> [dostęp: 31.07.2024].

⁸ Zob. G. Skowron, Wybory samorządowe 2024. Kampania ruszyła na dobre, <https://ikc.pl/wybory-samorządowe-2024-kampania-ruszyła-na-dobre/> [dostęp: 31.07.2024].

⁹ Tamże.

nał z tej okazji inwestycje powstałe za rządów Zjednoczonej Prawicy – przebudowaną i zmodernizowaną drogę D61, utworzenie w Zegrzu dowództwa WOT, powstanie szpitala wojskowego w Legionowie (będącego filią Wojskowego Instytutu Medycznego). Charakterystyczne, iż politycy PiS podkreślali inwestycje centralne powstałe z budżetu państwa, mniej mówiąc o inwestycjach *stricto* samorządowych. Potwierdza ten fakt silne tendencje centralistyczne widoczne w strategii politycznej przywołanego ugrupowania. „Stawiamy na takich ludzi w samorządach, którzy będą potrafili nie tylko wykorzystać dane im szanse, ale którzy będą również domagali się od rządzących, żeby nie były likwidowane dobre programy i projekty, które właśnie są istotne dla lokalnych społeczności. Chodzi o inwestycje lokalne, o programy, które mają właśnie wspierać samorządową edukację, samorządową działalność kulturalną, samorządową służbę zdrowia. To wszystko jest w państwa rękach. Jesteśmy wiarygodni, potrafimy to robić, deklarowaliśmy wiele rzeczy, wiele programów, wiele projektów i te projekty zostały dotrzymane. Dotrzyaliśmy słowa, a ta droga, na której dzisiaj się znajdujemy, jest tego najlepszym dowodem” – powiedziała wiceprezes PiS Beata Szydło¹⁰.

W styczniu 2024 r. w Grodzisku Mazowieckim PSL i Polska 2050 zorganizowały wspólną konferencję pod hasłem „Trzecia Droga dla dużych i małych ojczyzn”. Liderzy obu ugrupowań poinformowali, że Polska 2050 i PSL, jako Trzecia Droga, utworzą wspólny komitet wyborczy do sejmików, powiatów i gmin. „Dzięki tej fali, która w niezwykle sposób uruchomiła się szczególnie w ostatnich dniach przed wyborami parlamentarnymi, wygraliśmy. Polska wygrała. Polska się odradza. Zmiany wymagają czasu. Będzie szybciej, gdy zwyciężymy w samorządzie. A żeby zwyciężyć w samorządzie, to Trzecia Droga jedzie dalej, jedziemy razem do wyborów samorządowych” – oświadczył wicepremier, prezes PSL Władysław Kosiniak-Kamysz¹¹.

W marcu 2024 r. w Otrębusach (woj. mazowieckie) odbyła się konwencja programowa Trzeciej Drogi z udziałem prezesa PSL, wicepremiera i szefa MON Władysława Kosiniaka-Kamysza oraz lidera Polski 2050, marszałka Sejmu RP Szymona Hołowni. Liderzy obu ugrupowań podpisali 12 gwarancji samorządowych, obejmujących takie elementy, jak: „1) szkoła jest OK; 2) gmina zadba o profilaktykę i zdrowie; 3) tańsze i dostępne mieszkania, także na wynajem; 4) samorządy przyjazne środowisku; 5) zainwestujemy w małych i średnich liderów lokalnej gospodarki; 6) lasy dla społeczności lokalnych, nie jako skarbonka partyjna; 7) łatwo dostępna lokalna żywność; 8) biblioteki i świetlice rozwinimy w centra aktywności i spotkań; 9) zadbamy o komunikację publiczną; 10) gminy samodzielne finansowo; 11) będziemy rzecznikami twojej kieszeni oraz 12) zadbamy o standardy w samorządzie”¹².

¹⁰ Zob. *Rozwinęliśmy Polskę Lokalną*, <https://pis.org.pl/aktualnosci/rozwinelismy-polske-lokalna> [dostęp: 1.08.2024].

¹¹ Zob. *Trzecia Droga dla dużych i małych ojczyzn*, <https://www.psl.pl/trzecia-droga-dla-duzych-i-malych-ojczyzn/> [dostęp: 31.07.2024].

¹² Zob. *12 gwarancji samorządowych Trzeciej Drogi*, <https://www.psl.pl/12-gwarancji-samorzadowych-trzeciej-drogi/> [dostęp: 31.07.2024]; Por. *12 gwarancji samorządowych Trzeciej Drogi – Konwencja progra-*

Lider Lewicy Włodzimierz Czarzasty oświadczył z kolei, że bez samorządów program jego formacji nie zostanie zrealizowany. Zadeklarował też lojalność wobec partnerów koalicyjnych: „dla nas koalicja jest najważniejsza. Nie ma ważniejszej rzeczy w tej chwili w Polsce, żeby to, co napisał PiS, naprawić. Nie wyobrażamy sobie, żeby to naprawiać bez Platformy Obywatelskiej, bez Szymona Hołowni i Polski 2050, bez Władysława Kosiniaka-Kamysza. To jest niemożliwe. Ta droga dla nas jest najważniejsza” podczas konwencji wyborczej Nowej Lewicy w Płocku 2 lutego 2024 r.¹³ Rozwinięcie haseł programowych na wybory samorządowe nastąpiło 3 marca 2024 r. na konwencji samorządowej zorganizowanej przez Lewicę. „Szkoła. Mieszkanie. Szpital – to wiadomość Lewicy do Polek i Polaków na wybory samorządowe”. Przywołany program, zdaniem polityków i działaczy Lewicy, miał gwarantować „dobre usługi publiczne, wolną i przyjazną szkołę, mieszkanie na wynajem, przyjazną służbę zdrowia, sprawny transport zbiorowy, efektywne wykorzystanie środków z UE, zieloną modernizację, świecki charakter samorządów, równość dla płci i poglądów oraz mądrą politykę senioralną”¹⁴.

Z kolei 17 lutego 2024 r. odbyła się wspólna konwencja Konfederacji i części środowiska Bezpartyjnych Samorządowców, która zainaugurowała kampanię przedwyborczą tej nowej inicjatywy koalicyjnej. Zabierając głos na konwencji polityk Konfederacji Krzysztof Bosak przedstawił genezę wspólnego projektu samorządowego: „Zdrowy rozsądek, podejście z szacunkiem do własnych wyborców, podejście z szacunkiem do prawdy – to są rzeczy, które było już widać w tej kampanii wyborczej i które nas połączyły. I dziś idziemy do wyborów razem, po to, żeby odzyskiwać te samorzady albo żeby utrzymać tam pozycję, którą mamy, żeby ją wzmocnić dla dobra polskich obywateli. Dlatego, że wolni obywatele działają właśnie w duchu wolności, w duchu obrony swoich praw i w duchu obrony swojego dobra wspólnego!” – podkreślił polityk Konfederacji¹⁵.

9.6. Rezultaty wyborów w 2024 r. i ich konsekwencje polityczne

W wyborach do sejmiku mazowieckiego utworzono siedem okręgów wyborczych. Okręg nr 1 obejmował dzielnice stolicy – Ursynów, Wilanów, Śródmieście, Ochotę i Mokotów. Okręg nr 2 obejmował kolejne dzielnice, takie jak: Bemowo, Bielany, Ursus, Włochy, Wola, Żoliborz. Okręg nr 3 obejmował dzielnice prawobrzeżne – Białołękę, Rembertów, Targówek, Wawer, Wesołą oraz obie Pragi – Północ i Południe. Okręg nr 4 obejmował miasto Płock oraz następujące powiaty: ciechanowski, gostyński, mławski, płocki, płoński, przasnyski, pułtuski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński oraz żyrardowski. Okręg nr 5 obejmował miasto Radom oraz następujące powiaty: białobrzegi, grójecki,

mowa w Otrębusach, <https://polska2050.pl/informacja-prasowa/12-gwarancji-samorzadowych-trzeciej-drogi-konwencja-programowa-w-otrebusech/> [dostęp: 31.07.2024].

¹³ Tamże.

¹⁴ Zob. *Szkoła. Mieszkanie. Szpital. Konwencja samorządowa Lewicy*, <https://lewica.org.pl/aktualnosci/?start=252> [dostęp: 1.08.2024].

¹⁵ Zob. „Idziemy do wyborów razem, żeby odzyskiwać samorzady”, <https://konfederacja.pl/idziemy-do-wyborow-samorzadowych-razem-zeby-odzyskiwac-samorzady/> [dostęp: 1.08.2024].

kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki i zwoleński. Okręg nr 6 obejmował miasta Ostrołęka i Siedlce oraz powiaty: garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, siedlecki, sokołowski oraz węgrowski i wyszkowski. Natomiast okręg nr 7 obejmował powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni i wołomiński¹⁶.

Największe poparcie w skali regionu otrzymało PiS, na które oddano 750 998 głosów, czyli 33,16%. Drugie miejsce zajęła KO z poparciem 713 838 wyborców, tzn. 31,52%. Trzeci był komitet Trzecia Droga PSL-Polska 2050. Zagłosowały na niego 374 562 osoby, co oznacza 16,54%¹⁷.

Tylko niecałe 2,4 tysiąca głosów dzieliło wyniki komitetów Lewicy oraz Konfederacji i Bezpartyjnych Samorządowców. Na Lewicę zagłosowało 157 178 osób, to jest 6,94%. Z kolei na Konfederację i Bezpartyjnych Samorządowców oddano 154 815 głosów, czyli 6,84%. Z kolei Komitet Stowarzyszenia Bezpartyjni Samorządowcy otrzymał 53 956 głosów, co przełożyło się na 2,38% poparcia. Pozostałe komitety otrzymały mniej niż 1% głosów. Frekwencja w wyborach do sejmiku wojewódzkiego na Mazowszu wyniosła 56,99%. Najwyższa była w gminie Klwów koło Przysuchy (74,91%), a najmniejsza – w gminie Żałuski pod Płońskiem (41,31%)¹⁸.

Należy odnotować skalę głosów nieważnych (z dwóch podstawowych przyczyn – braku znaku „X” na karcie do głosowania i więcej niż jednego znaku „X” na karcie) w ostatnich wyborach samorządowych. Skala głosów nieważnych na Mazowszu wahała się od 1,27% do 6,2%. Najmniej głosów nieważnych oddano w okręgach warszawskich (kolejno – 1,27% (nr 1), 1,42% (nr 2) oraz 1,53% (nr 3). Z kolei najwięcej głosów nieważnych odnotowano w okręgach nr 4 (6,2%), nr 5 (5,57%), nr 6 (5,73%) oraz nr 7 (3,51%). Należy również nadmienić, iż ponad ¾ głosów nieważnych było skutkiem braku znaku „X” na karcie, a nie jego nadmiarowej liczby. Można to zatem postrzegać jako wyraz braku zdecydowania wyborców, postawy „nie mam zdania”, „wstrzymuję się od opinii”. Można zaryzykować tezę, iż elektorat wielkomiejski jest bardziej zdecydowany i ma swoich jednoznacznych faworytów politycznych¹⁹.

Warto również prześledzić wyniki samorządowe na poziomie sejmiku województwa w poprzednich dwóch elekcjach, aby wskazać na pewne zachodzące tendencje. W poprzednich wyborach do sejmiku województwa mazowieckiego, w 2018 r., wygrało PiS, zdobywając 34,04% głosów (24 mandaty na 51 radnych). Nie wystarczyło to jednak przywołanemu ugrupowaniu, by przejąć władzę na Mazowszu. KO uzyskała wynik 27,66% (18 mandatów), a PSL – 13,15% (osiem mandatów). Jeden mandat wywalczyli

¹⁶ Wyniki głosowania do sejmiku, https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia/140000#results_vote_council [dostęp: 20.03.2019].

¹⁷ Zob. A jednak PiS. Znamy ostateczne wyniki wyborów na Mazowszu, <https://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/9482041,a-jednak-pis-znamy-ostateczne-wyniki-wyborow-do-sejmiku-na-mazowszu.html> [dostęp: 30.07.2024].

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Por. Wyniki w okręgu wyborczym nr 1 w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Kandydaci, którzy uzyskali mandat, https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/pl/sejmik_województwa/okreg/140000/1 [dostęp: 1.08.2024].

Tabela 9.1. Wyniki głosowania do sejmiku województwa mazowieckiego w 2024 r.

Numer listy	Nazwa komitetu	Liczba oddanych głosów	Odsetek ważnie oddanych głosów	Liczba mandatów
1	Prawo i Sprawiedliwość	750 998	33,16	21
2	Koalicja Obywatelska	713 838	31,52	20
3	Trzecia Droga	374 562	16,54	8
4	Lewica	157 178	6,94	1
5	Konfederacja i BS	154 815	6,84	1
6	Bezpartyjni Samorządowcy	53 956	2,38	0
7	Ruch Naprawy Polski	15 894	0,7	0
8	Normalny Kraj	13 487	0,6	0
9	Związek Słowiański	11 565	0,51	0
10	Obywatele i Sprawiedliwość	7 177	0,32	0
11	Samobrona RP	5 923	0,26	0
12	Koalicja Samorządowa OK Samorząd	5 247	0,23	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Bezpartyjni Samorządowcy. Koalicję utworzyły kluby KO oraz Ludowcy. W 2014 r. w wyborach do sejmiku województwa mazowieckiego wygrało PiS, uzyskując 28,76% poparcia, na drugim miejscu uplasowało się PSL 25,63%. Trzecie miejsce było natomiast udziałem PO – 24%, czwarty wynik uzyskało SLD – 7,1%. PiS miało wtedy 19 radnych, PSL – 16, PO – 15, a SLD uzyskało jeden mandat. Jednak przez cztery lata na Mazowszu rządziła koalicja PO i PSL²⁰.

Ostatecznie w skład sejmiku województwa mazowieckiego VII kadencji weszło: 20 radnych z PiS, 20 radnych z KO, ośmiu radnych z Trzeciej Drogi (2050 Szymona Hołowni – PSL), jedna radna z Lewicy, jeden radny z Konfederacji i Bezpartyjnych Samorządowców oraz jeden radny niezrzeszony²¹. Jest to efektem nieprzystąpienia jednego radnego wybranego z list PiS do klubu tego ugrupowania (Marek Martynowski z okręgu nr 4).

Z tabeli 9.2 wynika, iż KO najwięcej przedstawicieli do sejmiku województwa wprowadziło w stolicy (razem 11 mandatów). Z kolei PiS rywalizował o głosy w mniejszych miastach i okręgach obejmujących gminy wiejskie – okręgi nr 4-7. Należy odnotować dobry wynik listy Trzeciej Drogi (czyli *de facto* PSL) w okręgu plockim (nr 4) – trzy mandaty (a więc jeden mniej niż w 2018 roku), dzięki znaczącemu poparciu dla kandydatury Adama Struzika. Z kolei w okręgu nr 6 znaczące dla wyniku listy PiS (pięć mandatów – także jeden mniej niż w poprzedniej elekcji) były głosy oddane na Wojciecha Kudelskiego, prezydenta miasta Siedlce.

²⁰ Tamże.

²¹ Zob. Adam Struzik marszałkiem województwa, https://mazovia.pl/pl/dla_mediow/informacje_prasowe/adam-struzik-marszalkiem-wojewodztwa.html [dostęp: 30.07.2024].

Tabela 9.2. Wyniki głosowania do sejmiku mazowieckiego z podziałem na okręgi (lata 2018 i 2014)

Okręg wyborczy	Liczba mandatów	Ugrupowanie	Liczba uzyskanych mandatów 2024	Odsetek oddanych głosów 2024	Liczba uzyskanych mandatów 2018	Odsetek oddanych głosów 2018
Nr 1	5	KO	3	50,19	4	47,05
		PiS	1	19,82	1	22,99
		TD/PSL	0	7,02	0	1,59
		Lewica	1	14,52	0	10,19
		KBS/BS	0	5,09	0	5,70
Nr 2	5	KO	4	48,44	3	46,94
		PiS	1	22,8	2	26,29
		TD/PSL	0	7,98	0	1,59
		Lewica	0	11,23	0	5,74
		KBS/BS	0	5,45	0	5,84
Nr 3	6 ²²	KO	4	46,23	3	43,77
		PiS	2	24,88	2	28,61
		TD/PSL	0	7,86	0	1,79
		Lewica	0	10,61	0	6,82
		KBS/BS	0	5,73	0	7,01
Nr 4	8 ²³	TD	3	32,27	4	36,49
		KO	1	14,50	1	8,43
		PiS	4	37,93	4	35,08
		Lewica	0	4,16	0	5,40
		KBS/BS	0	7,17	0	4,46
Nr 5	7	KO	2	23,48	2	18,10
		PiS	4	42,97	4	43,92
		TD/PSL	1	17,49	1	14,95
		Lewica	0	3,42	0	3,47
		KBS/BS	0	7,59	0	4,55
Nr 6	9	KO	2	17,99	1	12,91
		PiS	5	45,49	5	45,97
		TD/PSL	2	20,0	2	18,91
		Lewica	0	2,54	0	2,90
		KBS/BS	0	8,15	0	5,87
Nr 7	11	KO	4	32,37	4	27,29
		PiS	4	31,31	5	32,66
		TD/PSL	2	16,21	1	10,56
		Lewica	0	6,19	0	4,87
		KBS/BS	1	7,43	1	9,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

²² W roku 2023 była przeprowadzona korekta przez dodanie jednego mandatu.²³ W roku 2023 była przeprowadzona korekta przez dodanie jednego mandatu.

W porównaniu z elekcją samorządową na poziomie regionu Lewica zyskała jeden mandat w okręgu nr 1 kosztem KO. Z kolei w okręgu nr 2 KO zyskała czwarty mandat kosztem PiS. W okręgu nr 3 – w ramach korekty okręgów wyborczych związanych ze zmianą ludności – dodano jeszcze szósty mandat, przez co zwiększeniu uległa dotychczasowa relacja 3:2 na korzyść KO poprzez przyznanie temu ugrupowaniu czwartego mandatu. Natomiast w okręgu nr 4 zmniejszyła się liczba mandatów z dziewięciu do ośmiu, co zmieniło układ sił politycznych relacji TD-KO-PiS na 3:1:4 (ludowcy stracili jeden mandat). W okręgu nr 5 zachowano stabilność wpływów politycznych pomiędzy TD, KO a PiS. Z kolei w okręgu nr 6 Prawo i Sprawiedliwość straciło szósty mandat na rzecz drugiego mandatu KO, a TD zdołała utrzymać swoje posiadanie (dwa mandaty). Natomiast w okręgu nr 7 Krzysztof Rytel zdołał utrzymać swój mandat z puli BS (tym razem w koalicji z Konfederacją), PiS utraciło piąty mandat na rzecz drugiego mandatu dla Trzeciej Drogi.

Należy wskazać, iż głosy oddane na Trzecią Drogę nie były w większości wcześniejszymi głosami oddawanymi tylko na ludowców, o czym świadczy (prawie czterokrotne) zwiększenie liczby oddanych głosów na listy TD w trzech okręgach warszawskich, gdzie liderami byli działacze i politycy Polski 2050. Zwiększenie poparcia było jednakże za małe na uzyskanie mandatu radnego w wymienionych okręgach. Zresztą należy odnotować, iż wyniki TD w prawie wszystkich okręgach wyborczych na Mazowszu (z wyjątkiem okręgu nr 4, gdzie z sukcesem o mandat regularnie ubiega się A. Struzik) były lepsze niż w 2018 r. (z reguły o kilka punktów procentowych na korzyść rezultatu z wiosny 2024 r.). Listy KO w Warszawie uzyskały o kilka punktów procentowych większe poparcie niż w 2018 r., natomiast w pozostałych okręgach PiS zdołał generalnie utrzymać dotychczasowe poparcie. Trudno porównać rezultaty osiągnięte przez BS w 2018 r. z wynikiem komitetu KiBS w 2024 r. z powodu rozłamu w środowisku Bezpartyjnych Samorządowców. Faktem jest jednakże, iż mandat Krzysztofa Rytlea został zachowany w okręgu podwarszawskim (nr 7).

Analizując dane z tabeli 9.3, należy je ująć w nieco szerszym kontekście – w porównaniu z poprzednią elekcją z 2018 r. Porównując zatem wyniki indywidualnych „rekordzistów”, odnotować można niewielki spadek oddanych liczby głosów na Ludwika Rakowskiego (przewodniczący sejmiku i zarazem burmistrz Wilanowa), Wojciecha Kudelskiego (były prezydent Siedlec), a także znaczny (trzykrotny) spadek popularności kandydatury Tomasza Kucharskiego (burmistrza Pragi Południe). Z kolei Adam Struzik zdołał utrzymać palmę pierwszeństwa wśród wyników sejmikowych na Mazowszu, a nieco w tyle uplasowała się bliska współpracowniczka prezydenta Warszawy i szefowa sztabu PO Wioletta Paprocka-Ślusarska (kandydująca po raz pierwszy). Należy odnotować również wzmocnienie pozycji na liście przez Jakuba Kowalskiego (lidera listy PiS w okręgu nr 5). Doszło do charakterystycznej zamiany między radnymi sejmiku a parlamentarzystami – do Sejmu RP trafili np. Katarzyna Piekarska (z Lewicy), Radosław Fogiel, a także Rafał Romanowski (obaj z PiS). Z kolei z Sejmu RP do sejmiku trafili następujący politycy – Jarosław Krajewski, Paweł Lisiecki (obaj z PiS), Alicja Dąbrowska (PO). Znaczący wynik odnotował w elekcji były wojewoda mazowiecki Zdzisław Sipiera (PiS) oraz ustępujący wiceszef MSWiA Błażej Poboży (również PiS).

Tabela 9.3. Najlepsze wyniki indywidualne kandydatów

Okręg	Kandydat	Lista	Liczba oddanych głosów 2018	Odsetek oddanych głosów 2018	Liczba oddanych głosów 2024	Odsetek oddanych głosów 2024
Nr 1	Ludwik Rakowski	KO	60 920	20,11	40 880	15,65
Nr 4	Adam Struzik	PSL	76 971	21,04	74 814	21,54
Nr 3	Tadeusz Kucharski	KO	58 452	19,72	16 500	6,14
Nr 6	Wojciech Kudelski	PiS	54 857	14,46	49 749	13,43
Nr 2	Bartosz Wiśniakowski	KO	40 724	14,93	n.k.	n.k.
Nr 2	Michał Prószyński	PiS	34 767	12,74	n.k.	n.k.
Nr 1	Witold Kołodziejski	PiS	37 487	12,38	n.k.	n.k.
Nr 1	Katarzyna Piekarska	SLD-LR	27 910	9,21	n.k.	n.k.
Nr 5	Radosław Fogiel	PiS	36 940	12,26	n.k.	n.k.
Nr 5	Jakub Kowalski	PiS	37 772	12,53	48 145	16,53
Nr 4	Rafał Romanowski	PiS	46 831	12,80	n.k.	n.k.
Nr 3	Wioletta Paprocka- Ślusarska	KO	n.k.	n.k.	54 794	20,36
Nr 2	Krzysztof Strzałkowski	KO	19 493	7,14	42 140	17,71
Nr 7	Zdzisław Sípiera	PiS	n.k.	n.k.	54 734	16,55
Nr 2	Jarosław Krajewski	PiS	n.k.	n.k.	37 132	15,60
Nr 3	Paweł Lisiecki	PiS	n.k.	n.k.	44 500	11,23
Nr 1	Błażej Poboży	PiS	n.k.	n.k.	27 997	10,72

n.k. – nie kandydował/nie kandydowała.

Źródło: opracowanie własne.

Do nieprzewidzianych komplikacji doszło już po wyborach samorządowych, w momencie układania koalicji samorządowych w regionach. Na inauguracyjnej sesji sejmiku województwa mazowieckiego w dniu 7 maja 2024 r. doszło do sporej niespodzianki. Radni wybrali Ludwika Rakowskiego (KO), burmistrza dzielnicy Wilanów, na przewodniczącego sejmiku. Wybrano również wiceprzewodniczących. Kolejnym punktem obrad sejmiku miał być wybór marszałka, ale do głosowania nie doszło, bowiem obrady zostały przerwane. Wszystko wskazywało na to, że nastąpił spór personalny i polityczny pomiędzy Trzecią Drogą a KO o przywołane stanowisko. Zdaniem części polityków KO to jej, jako silniejszemu ugrupowaniu, należało się stanowisko marszałka, o czym ludowcy nie chcieli słyszeć, stawiając sprawę na ostrzu noża²⁴.

Wybór nowych władz województwa mazowieckiego został również przełożony na kolejnej sesji w dniu 24 maja 2024 r., tym razem po raz trzeci. Kolejny wyznaczony termin przypadał na 10 czerwca (czyli kolejna sesja sejmiku). Stanowiło to bezpośredni efekt sporu w koalicji między KO, ludowcami oraz Lewicą. Spór dotyczył obsady miejsc

²⁴ Zob. M. Wiśniewski, *Sensacja w sejmiku. Adam Struzik nie został wybrany marszałkiem*, <https://portalplock.pl/wiadomosci/sensacja-w-sejmiku-adam-struzik-nie-zostal-wybrany-marszalkiem/VpGqfO-7rqNwm6W8wT8lr> [dostęp: 30.07.2024].

w zarządzie województwa, a także stanowiska marszałka. Ludowcy nie wyobrażali sobie, by został nim ktokolwiek inny niż Adam Struzik, który pełnił przywołaną funkcję od grudnia 2001 r.²⁵ „Nie jest przypadkiem, że wybory władz w spornych regionach przełożono na «po» wyborach europejskich. Wybory to kolejna okazja, żeby się policzyć. Platforma uważa, że będzie miała wtedy lepszą pozycję negocyjacyjną względem PSL i Lewicy” – zdradzał nieoficjalnie jeden z samorządowców²⁶.

Kolejny problem tkwił w tym, iż polityków chętnych do wejścia w skład zarządu województwa było zdecydowanie więcej niż miejsc. Nawet jeśli zapadła już praktycznie wstępna zgoda co do tego, że marszałkiem miał zostać A. Struzik, to pozostawał realny problem z obsadą pozostałych czterech miejsc w zarządzie. Zwłaszcza, że Donald Tusk miał (jak twierdzą obserwatorzy mazowieckiej polityki) obiecać Włodzimierzowi Czarzastemu, że w zarządzie znajdzie się miejsce dla przedstawiciela Lewicy. Zdecydowanie pogłoska ta utrudniła negocjacje w większości spornych sejmików. Podobna sytuacja miała zresztą miejsce na Dolnym Śląsku. Doszło do takiej specyficznej (i dość groteskowej w swym wymiarze) sytuacji, iż na pierwszej sesji sejmiku pojawił się Arkadiusz Iwaniak, były poseł SLD, którego W. Czarzasty chciałby powołać na stanowisko wicemarszałka województwa. Na to rozwiązanie personalne jednak nie zgodzili się radni z KO²⁷.

Radni województwa mazowieckiego ostatecznie na sesji w dniu 10 czerwca 2024 r. wybrali członków zarządu województwa. Marszałkiem został, już po raz siódmy, A. Struzik (TD/PSL). Za jego kandydaturą na marszałka województwa opowiedziało się 33 radnych²⁸. Na wicemarszałków zostali wybrani Wiesław Raboszuk (KO) oraz Rafał Rajkowski (KO). W skład zarządu weszły również dwie kobiety: Janina Ewa Orzełowska (TD/PSL) oraz Anna Katarzyna Brzezińska (KO)²⁹. Struktura polityczna organu wykonawczego została zatem ukształtowana w proporcji 2:3 dla Trzeciej Drogi (faktycznie ludowców).

Radni sejmiku województwa wybrali na przywołanej czerwcowej sesji wiceprzewodniczących sejmiku, dzięki czemu uzupełniony został skład prezydium sejmiku. Zostali nimi: Marcin Podsędek oraz Paulina Piechna-Więckiewicz. W ten sposób skompletowano prezydium sejmiku: Ludwik Rakowski został ponownie przewodniczącym sejmiku województwa mazowieckiego. Wiceprzewodniczącymi sejmiku zostali z kolei: Konrad Wojnarowski (TD/PSL), Marcin Podsędek (KO) oraz Paulina Piechna-Więckiewicz (Lewica)³⁰. Zwraca uwagę, iż do prezydium sejmiku nie został wybrany przedstawiciel zwycięskiej listy na Mazowszu, czyli PiS, co należy uznać za dość kontrowersyjną i w sumie niezrozumiałą decyzję polityczną. Prezydium – w odróżnieniu od zarządu województwa

²⁵ Zob. K. Baranowska, J. Szczepański, *Paraliż w koalicji. Mazowsze wciąż bez marszałka*, <https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-paraliz-w-koalicji-mazowsze-wciaz-bez-marszalka,nld,7531120> [dostęp: 30.07.2024].

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Zob. *Adam Struzik marszałkiem województwa*, https://mazovia.pl/pl/dla_mediow/informacje_prasowe/adam-struzik-marszalkiem-wojewodztwa.html [dostęp: 30.07.2024].

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

– powinno grupować przedstawicieli wszystkich ugrupowań mających swoich radnych w organie stanowiącym.

Zgodnie z art. 23 ust. 3a ustawy o samorządzie województwa³¹ kluby radnych zobowiązane były jednocześnie do złożenia na ręce przewodniczącego sejmiku oświadczenia o udzieleniu bądź odmowie udzielenia poparcia dla nowego zarządu województwa. W złożonych oświadczeniach Klub Radnych Koalicji Obywatelskiej oraz Klub Radnych Trzeciej Drogi – Polskiego Stronnictwa Ludowego i Polski 2050 poinformowały o udzieleniu poparcia nowo wybranemu zarządowi. Natomiast Klub Radnych Prawa i Sprawiedliwości odmówił udzielenia zarządowi takiego poparcia. Należy odnotować, iż miało to istotne znaczenie, ponieważ zgodnie z przepisami przewodniczącym Komisji Rewizyjnej powinien zostać radny reprezentujący największy klub, który odmówił udzielenia poparcia zarządowi³².

9.7. Podsumowanie

W konkluzji analizy należy odnotować dość szybkie podjęcie decyzji o strukturze komitetów wyborczych w elekcji samorządowej. Trzecia Droga utrzymała dotychczasowy szyld z wyborów parlamentarnych (2023 r.), KO zdecydowała o samodzielnym starcie (bez Lewicy, mimo początkowo prowadzonych negocjacji), a Konfederacja zaaranżowała współpracę koalicyjną z Bezpartyjnymi Samorządowcami. Główna stawka dla PSL obejmowała utrzymanie stanowiska marszałka dla czołowego polityka Stronnictwa, z kolei PiS liczyło na utrzymanie przewagi w liczbie oddanych głosów na Mazowszu nad KO. Natomiast politycy KO spodziewali się efektu tzw. mijanki i wysunięcia na pierwsze miejsce. Dla Lewicy ważne było utrzymanie dotychczasowych (dość minimalnych) wpływów w sejmiku (jeden mandat), a Konfederacja liczyła na mocniejsze zaznaczenie swoich politycznych wpływów na Mazowszu.

Mimo sporej przewagi w Warszawie KO nie zdołała uzyskać przewagi nad PiS w skali całego Mazowsza. Rezultat TD jest lepszy od wyników samodzielnie odnotowanych przez PSL w 2018 r. (ale bez nadwyżkowych mandatów, na co skrycie liczono, szczególnie w stolicy). Wybory obnażyły słabość struktur oraz poparcia Polski 2050, bowiem w okręgach wielkomiejskich (przede wszystkim Warszawa) TD nie zdołała uzyskać żadnego mandatu, mimo wzrostu głosów na jej liście. Układ polityczny w sejmiku okazał się nadzwyczaj stabilny, koalicja KO-TD odtworzyła współpracę koalicyjną w kolejnej kadencji. W skład zarządu województwa weszło czterech (z pięciu) dotychczasowych polityków samorządowych z obu wymienionych ugrupowań. Do największych sporów doszło na samym finiszu, podczas układania mapy politycznych wpływów w organie wykonawczym. Do sporu regionalnego (KO miała ochotę na przejęcie stanowiska marszałka) doszedł element układanki ogólnopolskiej (szczególnie w kontekście zawirowań na Dolnym Śląsku i w Łódzkiem).

³¹ *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 września 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o samorządzie województwa*, Dz. U. 2022 poz. 2094.

³² Zob. *Nowe władze Mazowsza*, <https://mazovia.pl/pl/samorzadz/sejmik/aktualnosci-sejmik/nowe-wladze-mazowsza.html> [dostęp: 30.07.2024].